

Suomen Pankin nousevien talouksien
tutkimuslaitos (BOFIT)
Laura Solanko

Lausunto

1 (8)

24.2.2025
SP/FIVA-EI RAJOITETTU

Julkinen

Venäjän mahdollisuudet pitkäkestoisen sodan ja konfliktin ylläpitoon talouden näkökulmasta

Lausunto Eduskunnan Ulkoasiainvaliokunnalle

Asia: VNS 9/2024 vp Valtioneuvoston puolustusselonteko.
tiistai 25.2.2025 klo 12.00

Kiitan mahdollisuudesta osallistua keskusteluun Venäjän kyvystä pitkäkestoisen sodan ylläpitoon Euroopassa.

1 Keskeiset huomioni ovat:

- Venäjä on suuri kansantalous. Väestöltään ja luonnonvaroiltaan se on merkittävästi suurempi kuin mikään yksittäinen EU:n jäsenmaa. Tämä tosiasia ei muutu, vaikka Venäjän BKT supistuisi lähivuosina hieman.
- Kriittistä Venäjän kyvylle käydä pitkäkestoista ja eurooppalaisittain laajamittaista sotaa on sen kyky mobilisoida talouden resursseja, ei niinkään resurssien absoluuttinen riittävyys. Tällä hetkellä Venäjän sotilasmenot vastaavat noin 7–8 % Venäjän bruttokansantuotteesta. Osuuden nostaminen 10 prosenttiin ei olisi mahdotonta.
- Venäjän kykyä tarvittaessa mobilisoida resurssejaan (kuten työvoimaa, koneita, laitteita ja hallinnollisia resursseja) edesauttaa autoritääriinen hallintomalli ja tiukka sisäinen repressio.
- Pakotteet rajoittavat Venäjän kykyä tuoda ja valmistaa itse kasvavia määriä korkealaatuisia teknologia-tuotteita. Venäjän ja venäläisten yritysten kykyä sopeutua ei kuitenkaan tule aliarvioida.
- Venäjä on monin tavoin hyvin riippuvainen Kiinan tuesta. Ilman Kiinan ja kiinalaisten yritysten apua Venäjän tavaratuonti ja sitä kautta kyky käydä sotaa olisi suurissa vaikeuksissa. Pienemmässä määrin tämä havainto koskee myös muutamia muita läntisen pakotekoalition ulkopuolisia maita.
- Kansalaisten mielipide tuntuu yhä rajoittavan Venäjän nykyhallinnon halua ja kykyä laajaan mobilisatioon. Mikäli tilanne kääntyisi kriittiseksi, väestön mielipide voitaneen ainakin tilapäisesti ohittaa kontrollia lisäämällä.

2 Bruttokansantuotteella mitaten Venäjä on suuri kansantalous.

Venäjän vuoden 2023 BKT oli arvoltaan noin 2000 mrd. USD, eli Venäjä oli noin Kanadan kokoinen kansantalous. Markkinakursseilla laskettu BKT oli selvästi pienempi kuin Saksan, Ranskan tai Italian talous, mutta silti

Suomen Pankin nousevien talouksien
tutkimuslaitos (BOFIT)
Laura Solanko

Lausunto

2 (8)

24.2.2025
SP/FIVA-EI RAJOITETTU

Julkinen

maailman 15 suurimman talouden joukossa. Ukrainaan verrattuna Venäjän talouden koko on noin kymmenen kertaa suurempi.

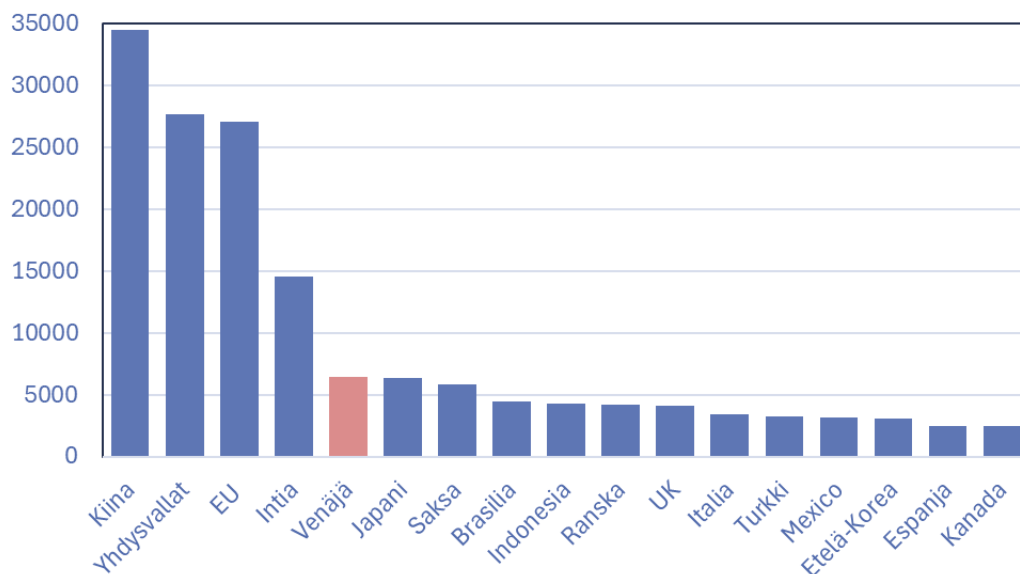
Väestöltään ja luonnonvaroiltaan Venäjä on merkittävästi suurempi kuin mikään yksittäinen EU:n jäsenmaa. Venäjä on omavarainen kaikkien peruselintarvikkeiden, energialähteiden ja sähköntuotannon suhteen. Lisäksi Venäjällä on riittävä teollinen pohja monien perussotatarvikkeiden tuotannossa. Tämä helpottaa yhteiskunnan perustoimintojen pitämistä käynnissä myös mahdollisissa kriisioloissa.

Koska Venäjä on monien keskeisten tuotteiden osalta omavarainen, talouden koon vertailussa on tässä yhteydessä perusteltua käyttää ostovoimapariteetilla korjattuja lukuja¹. Tässä vertailussa Venäjän talous on hieman suurempi kuin suurimman EU-maan Saksan talous. Ukrainaan verrattuna Venäjän talous on tässäkin vertailussa noin kymmenen kertaa suurempi.

Venäjän talouden kasvu tai supistuminen vaikkapa viidellä prosentilla ei muuta tätä kokonais kuvaa. Toisaalta, jos talouden koko suoraan määrittäisi sodan käynnin kapasiteetin, tilanne Ukrainan rintamalla näyttäisi hyvin erilaiselta kuin se viimeiset kolme vuotta on ollut.

Kuvio. Maailman suurimmat taloudet vuonna 2023.

BKT vuonna 2023, mrd. ostovoimakorjattu

Lähde: IMF WEO, October 2024.

¹ Ostovoimapariteetilla (purchasing power parity, PPP) pyritään huomioimaan eri maiden hintatasojen väliset erot. Alhaisen tulotason maassa keskimääräinen hintataso on yleensä vauraampia maita matalampi, ja siksi näiden maiden ostovoimakorjattu BKT on tyypillisesti markkinahintaista lukua suurempi.

3 Hallinnon kyky mobilisoida resursseja on oleellista.

Venäjän talouden resurssien absoluuttinen riittävyys ei siis ole keskeisin tekijä analysoitaessa Venäjän mahdollisuuksia käydä pitkäkestoista ja eurooppalaisittain laajamittaista sotaa. Keskeistä on poliittisen johdon halu ja kyky mobilisoida talouden resursseja. Yksi keskeinen tekijä on julkisen talouden liikkumavara.

Tällä hetkellä Venäjän sotilasmenot (budjettimenot puolustukseen ja sisäiseen turvallisuuteen) vastaavat noin 7 % – 8 % Venäjän bruttokansantuotteesta. Lisäksi yritykset ja liikepankit kantavat osan sodankäynnin kuluista erilaisten ylimääräisten palkkioiden ja tuetun luotonannon kautta. Sotilasmenojen BKT-osuuden nostaminen 10 prosenttiin ei olisi mahdotonta, sillä sodankäynnin tukemisesta on tullut talouspolitiikankin keskeinen prioriteetti. Talous- ja rahapolitiikan muut tavoitteet on siirretty sivuun.

Venäjän valtiontalouden menot ovat kasvaneet vuosina 2022–2024 keskimäärin 16 % vuodessa, ja menojen lisäykset ovat valtaosin kohdistuneet sotaan liittyviin menoihin. Samalla entistä pienempi osa menoista on ollut käytettävissä muihin tarkoituksiin, kuten sosiaalimenoihin, koulutukseen ja terveydenhuoltoon. Menojen kasvu on ollut selvästi tulojen kasvua nopeampaa, mutta alijäämät on kuitenkin pystytty pitämään hallittavan kokoisina, noin 2 % BKT:sta tasolla.

Menolisäyksiä on rahoitettu sekä öljyrahaston likvideillä varoilla että lukuisilla veronkorotuksilla. Öljyn- tuotannosta kerättävät verot ovat Venäjän federaatiobudjetin merkittävin yksittäinen tulojen lähde, mutta niiden osuus on supistunut. Viime vuonna federaatiobudjetin tuloista 30 % oli peräsin öljy- ja kaasutuloista.

Valtio on lisäksi laskenut liikkeelle lisää kotimaisia velkapapereita, mutta kokonaisuutena valtionvelka on edelleen hyvin maltillisella tasolla. Tilanteen jatkuessa Venäjän nykyhallinto turvautunee entistä voimakkaammin menoleikkauksiin ja kotimaiseen lainanottoon. Jos muut keinot on käytetty, tarvittaessa lainanottoa voitaneen rahoittaa keskuspankin avulla.

Venäjän federaatiobudjetti oli viime vuonna jälleen alijäämäinen

Lähteet: CEIC, Venäjän finanssiministeriö, BOFIT.

Suomen Pankin nousevien talouksien
tutkimuslaitos (BOFIT)
Laura Solanko

Lausunto

4 (8)

24.2.2025
SP/FIVA-EI RAJOITETTU

Julkinen

4 Autoritäärinen hallintomalli ja tiukka sisäinen repressio edesauttavat Venäjän kykyä mobilisoida taloutensa.

Opposition puuttuminen jouduttaa Venäjän nykyhallinnon kykyä tarvittaessa mobilisoida resurssejaan. Koska poliittisen johdon ei tarvitse altistaa päätöksiään opposition kritiikille, päätöksiä voidaan toimeenpanna nopeasti ja vastalauseista välittämättä. Talouden resursseja – kuten työvoimaa, koneita, laitteita sekä hallinnollista kapasiteettia – voidaan siirtää sektoreilta toiselle. Omistusoikeudet ja ääritapauksessa ihmishengen kohtalo ovat hallinnon ja sotilasorganisaatioiden määrättävissä. Demokratiassa päätöksenteko on monista hyvistä syistä hitaampaa.

Autokratialla on toki kääntöpuolensa. Etenkin pitkittyneessä konfliktissa sekä virheellisten politiikkapäätösten riski että työvoimapulan ja inflaation kaltaiset talouden epätasapainot kasvavat jatkuvasti. Kyky nopeisiin ja radikaaleihin päätöksiin ei poista talouden lainalaisuuksia. Tällä hetkellä Venäjän talouden työvoima ja teollinen tuotantokapasiteetti ovat monin paikoin täysikäytössä. Siksi tuotannon määrän merkittävä lisääminen so-
taa tukevilla aloilla tarkoittaa väistämättä hyvin hidasta kasvua talouden muilla sektoreilla. Venäjän talouden rakenteiden muuttumisesta sodan seurauksena sekä talouskasvun rajoja käsitellään tällä viikolla julkaistavissa BOFIT julkaisuissa.²

5 Pakotteet rajoittavat Venäjän kykyä laajentaa tuotantoaan.

Pakotteet rajoittavat Venäjän kykyä tuoda ja valmistaa itse kasvavia määriä korkealaatuisia teknologiatuotteita. Vaikka pakotteiden alaisia ja korvaavia tuotteita yhä päätyy Venäjälle, Venäjän tuonti on pakotteiden takia hidasta, vaikeaa ja kalliimpaa kuin ennen pakotteita. Etenkin keskeisten pakotetavaroiden listalle (common high priority items³) kuuluvien kaksikäyttötuotteiden tuonti kulkee pakotteiden pelossa lukuisien välikäsien kautta, ja välikäsistä jokainen kerää oman korvauksensa. Rahoitusmarkkinapakotteiden takia moniin ulkomaankaupan maksuihin liittyy usein pitkiä viivästyksiä ja etenkin länsipankit, mutta myös monet kiinalaiset pankit, ovat hyvin varovaisia kaikkien venäläisten asiakkaiden kanssa.

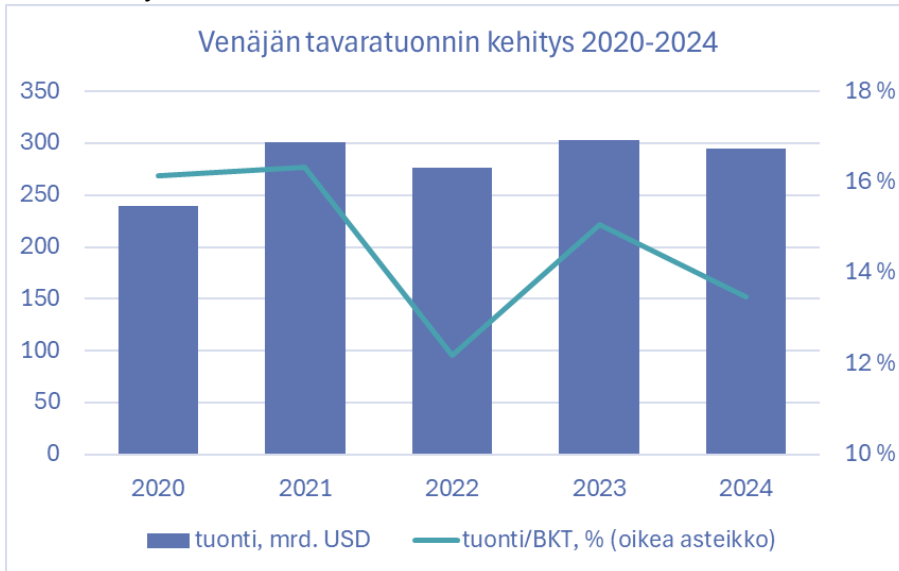
Venäjä ei enää julkaise tuotekohtaisia tietoja ulkomaankaupastaan, mutta keskuspankin tilastojen mukaan Venäjän tavaratuonnin dollareissa laskettu arvo oli vuonna 2024 pienempi kuin 2021. Dollareissa laskettu bruttokansantuote sen sijaan oli liki 20 % suurempi. Vaikka osa sotateollisuuden tarvitsemista komponenteista menisi ohi virallisen tilastoinnin, suhteessa talouden kokoon Venäjän tuonti on supistunut. Koska Venäjän tuonti on suurelta osin nimenomaan erilaisia korkean teknologian koneita ja laitteita, tuonnin supistuminen rajoittaa myös kotimaisen tuotannon kasvua. Tarkemmin pakotteita ja Venäjän tuontia on käsitelty esim. useissa BOFIT julkaisuissa⁴.

² Korhonen, Parviainen, Simola ja Solanko (2025): Kolme vuotta hyökkäyssotaa – miten Venäjän talous on muuttunut? BOFIT Policy Brief 2/2025.

³ Common high priority items list (CHPL) listaus on EU:n, Yhdysvaltojen, Iso-Britannian ja Japanin yhteisesti sopima lista 50 tullinimikkeestä, joiden saatavuus on erittäin keskeistä Venäjän sotateollisuuden tuotannolle.

⁴ Simola, Heli (2024): Recent trends in Russia's import substitution of technology products. BOFIT Policy Brief 5/2024, Korhonen, Iikka ja Simola, Heli (2024): High-priority battlefield items and television sets: How sanctions reduced Russians'

Kuvio. Venäjän tavaratuonti ei ole kasvanut vuosina 2021–2024.

Lähde: Venäjän keskuspankki, IMF WEO ja BOFIT.

Venäjän ja venäläisten yritysten kykyä sopeutua ei kuitenkaan tule aliarvioida. Prioriteettialueille voidaan keskitää riittävästi resursseja, jotta tietyt keskeiseksi koetut hankkeet saadaan toteutettua. Onnistuneina esimerkiksi voi pitää kotimaisen maksu- ja maksukorttijärjestelmän rakentamista vuoden 2014 pakotteiden jälkeen tai sotateollisuuden vaatimien kehittyneiden työstökoneiden valmistuksen vuoden 2022 pakotteista huolimatta⁵. Koko taloutta koskevia kasvuloikkia ei tuonnin vaikeuksien takia tulla näkemään.

6 Venäjä on hyvin riippuvainen Kiinan suorasta ja epäsuorasta tuesta.

Ilman Kiinan ja kiinalaisten yritysten apua Venäjän tavaratuonti ja sitä kautta kyky käydä sotaa olisi suurissa vaikeuksissa. Kaikesta Venäjän tavaratuonnista jo noin puolet tulee Kiinasta (ml. Hongkong). Kiinalaiset tuotteet ovat erityisen keskeisiä länsimaiden pakotteiden alaisten tuotteiden korvaajina. Länsimaisten autovalmistajien poistuttua Venäjältä sodan syttymisen jälkeen maan oma henkilöautotuotanto romahti. Puuttuvaa tuotantoa on korvattu tuonnilla Kiinasta. Henkilöautojen ja muiden kulkuvälineiden tuonti Kiinasta onkin moninkertaistunut kolmessa vuodessa. Lisäksi Venäjä tuo merkittäviä määriä etenkin sotateollisuuden tarvitsemia

access to goods. BOFIT Discussion Papers 3/2024 ja Simola, Heli (2023): Latest developments in Russian imports of sanctioned technology products. Policy Brief 15/2023.

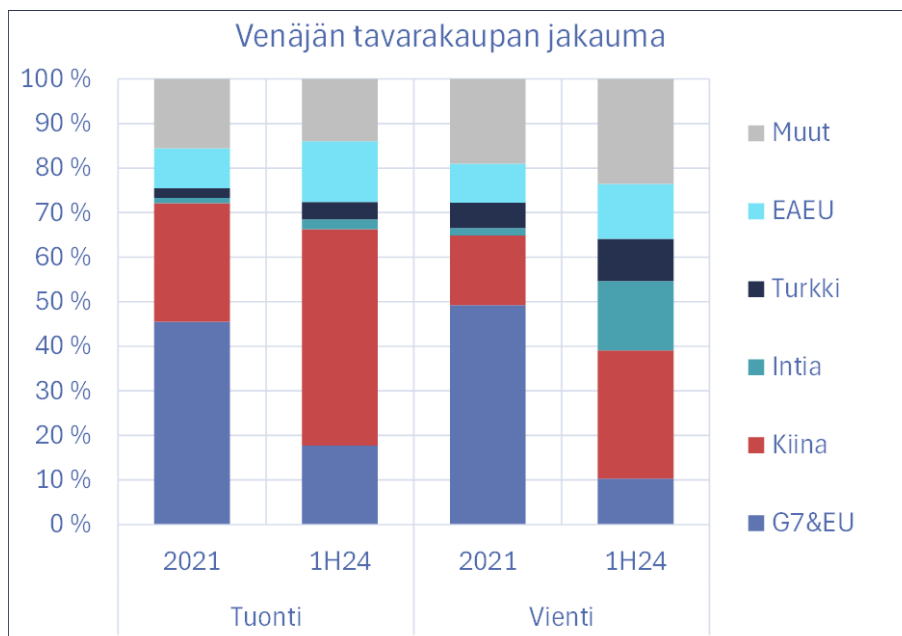
⁵ Arvio työstökoneiden valmistuksesta perustuu Julian Cooper (2024): The machine tool industry of Russia at a time of war and sanctions. Post-Communist Economies. Vol 36.

koneita ja laitteita. Arvioiden mukaan noin 80 % Venäjälle päätyvistä keskeisistä pakotetavaroista (Common high priority items) on joko valmistettu Kiinassa tai tuotu Kiinasta⁶.

Vuoden 2021 jälkeen Kiina on korvannut EU:n Venäjän keskeisimpänä kauppakumppanina myös tavaraviennissä. Kiina ostaa Venäjältä raakaöljyä, kaasua ja kivihiiltä. Energiavienti onkin Venäjälle elintärkeää Kiinan-tuonnin rahoittamiseksi. Kiina on Venäjän suurin öljyn vientimaa, ja yhteensä Kiinan ja Intian osuus Venäjän öljynviennissä on yli puolet. Vuoteen 2021 verrattuna Venäjän keskeiset kauppakumppanit ovat nyt maantieteellisesti kauempana.

Kuvio. Venäjän ulkomaankaupan maantiede on muuttunut nopeasti.

Lähde: IMF DOTS, BOFIT.

Maiden välinen taloussuhde on hyvin epäsymmetrinen, Kiinan osuus Venäjän ulkomaankaupassa (tuonti ja vienti) on 34 %, Venäjän osuus Kiinan kauppavaihdosta on vain 4 %. Venäjän kyvylle käydä sotaa suhde on hyvin tärkeä ja sen rikkoutuminen tietäisi nykyisten pakotteiden voimassaollessa suuria vaikeuksia.

⁶ Arvio perustuu vuoden 2023 tilanteeseen. Lähde: KSE Institute (2024); Challenges of export control enforcement – How Russia continues to import components for its military production, January 2024.

Suomen Pankin nousevien talouksien
tutkimuslaitos (BOFIT)
Laura Solanko

Lausunto

24.2.2025
SP/FIVA-EI RAJOITETTU

Julkinen

7 (8)

7 Kansalaisten mielipiteellä on yhä jonkin verran väliä.

Kansalaisten mielipide tuntuu yhä rajoittavan Venäjän nykyhallinnon halua ja kykyä laajaan mobilisaatioon. Kansalaisten mielipiteellä on siis edelleen väliä ja tarve vakuuttaa elämän jatkuvan normaalina rajoittaa toistaiseksi hallinnon kykyä merkittävästi laajentaa ja pitkittää sotaa. Tämä näkyy esim. siinä, että liikekannallepanon sijaan miehiä houkutellaan rintamalle jatkuvasti suuremmilla rahapalkkioilla ja muilla eduilla. Pienenevät ikäluokat ja armeijan keskipalkkoja moninkertaisesti suuremmat ansiot ovat osasy syy palkkatason nousuun myös monilla muilla aloilla.

Toistaiseksi suuri osa venäläisistä ei vastusta sotaa. Etenkin Venäjän köyhillä ja syrjäisillä alueilla sotavuodet ovat monille näyttäneet reaaliensioden nousuna. Sotateollisuuden nousukauden seurauksena palkkojen nousu on ollut erityisen nopeaa myös monilla Keski-Venäjän perinteisillä teollisuuspaikkakunnilla.

Reaalipalkkojen nopeat muutokset ovat Venäjän lähivuosien taloushistoriassa olleet melko tavallisia. Siksi tulojen supistuminekaan tuskin aiheuttaisi laajaa tyytymättömyyttä. Mikäli tilanne kääntyisi Venäjän johdolle kriittiseksi, väestön mielipide voitaneen ainakin joksikin aikaa ohittaa kontrollia lisäämällä.

Kuvio. Reaalisen kuukausipalkan vuosimuutos

Lähde: Rosstat, BOFIT.

Suomen Pankin nousevien talouksien
tutkimuslaitos (BOFIT)
Laura Solanko

Lausunto

24.2.2025
SP/FIVA-EI RAJOITETTU

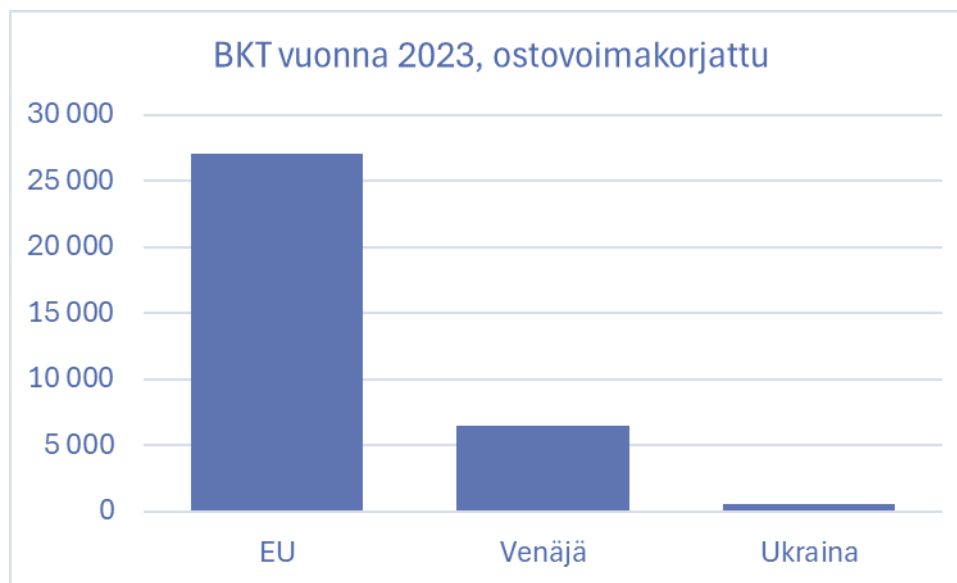
Julkinen

8 (8)

8 Lopuksi

Euroopan unioni on maailman kolmanneksi suuri talousalue Yhdysvaltojen ja Kiinan jälkeen. EU-maiden yhteenlaskettu bruttokansantuote on ostovoimakorjattunakin noin viisi kertaa Venäjän taloutta suurempi. Vaikka Venäjän sotilasmenot olisivat määrältään 10 % Venäjän BKT:sta, summa vastaisi vain noin kahta prosenttia EU-maiden BKT:sta. Sodan runteleman Ukrainan koko BKT on suurin piirtein samaa kokoluokkaa.

Talouden näkökulmasta EU:n resurssit ovat valtavasti Venäjää suuremmat. Myös EU:n kohdalla kriittistä on halu ja kyky mobilisoida olemassa olevia resursseja.

Kuvion lähde: IMF WEO, October 2024.